

LUND UNIVERSITY

Facklig anslutning ur ett globalt perspektiv

Kjellberg, Anders

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kjellberg, A. (2013). Facklig anslutning ur ett globalt perspektiv. Sociologiska institutionen, Lunds universitet. http://www.soc.lu.se/fileadmin/user_upload/PDF_Sociologen/Forskning/Forskningsprojekt/Presentation_Facklig_anslutning_ur_ett_globalt_perspektiv.pdf

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Projekt: Facklig anslutning ur ett globalt perspektiv (FAS 2006-2013)

Deltagare: professor Anders Kjellberg (projektledare och sociolog) och Lena Lindgren (rättsociolog)

Sammanfattning

Den fackliga organisationsgraden varierar fortfarande starkt mellan olika länder. Tillsammans med Danmark och Finland intar Sverige en topplacering med ca 70 procent fackligt anslutna. Även om en relativt stor nedgång skett i Sverige kan ingen konvergens urskiljas i förhållande till t ex Tyskland eller Storbritannien. År 1990 var den svenska organisationsgraden dubbelt så hög som den brittiska, 2011 nästan tre gånger högre och i privat sektor fyra gånger högre. Andelen fackligt anslutna har sjunkit i nästan alla länder. Bland de långsiktiga orsakerna märks förändringar av arbetskraftens sammansättning såsom minskad andel industri- och offentliganställda. För det andra försvåras facklig organisering av arbetskraftens fragmentering genom outsourcing, anlitande av bemanningsföretag, ökad andel tidsbegränsat anställda mm. Snål bemanning innebär samtidigt mindre tid för fackligt arbete. Det medlemsras som inträffade i Sverige 2007 och 2008 förorsakades emellertid främst av de kraftigt höjda a-kasseavgifterna. Under loppet av två år förlorade facken 245 000 medlemmar och de fackliga a-kassorna 399 000. Sedan avgifterna 2008 tydligare kopplades till arbetslösheten inom varje kassa har organisationsgraden i privat sektor utvecklats betydligt mer negativt för arbetare än för tjänstemän: -11 respektive -2 procentenheter 2006-12. Särskilt under lågkonjunkturen 2009-10 var arbetslösheten och därmed a-kasseavgifterna klart högre hos arbetarna än hos tjänstemännen. Däremot har arbetsgivarnas organisationsgrad, till skillnad från i Tyskland, inte minskat nämnvärt, vilket är betydelsefullt för kollektivavtalens fortsatta höga täckningsgrad. Partsrelationernas kombinerade centralisering och decentralisering främjar det svenska facket styrka. Den fortsatta existensen av centrala (branschvisa) avtal ger det lokala facket något att stödja sig på. I Storbritannien har kollektivavtalens täckningsgrad och fackanslutningen minskat starkt sedan branschavtalen avvecklats i privat sektor. De tyska öppningsklausulerna har urholkat branschavtalen i så hög grad att facken numera förespråkar lagstiftad minimilön. Framväxten av nya marknadsekonomier i Östeuropa och Asien har mer än fördubblat den globala arbetskraften och avsevärt skärpt konkurrensen på världsmarknaden. Bristande fackliga rättigheter och låg organisationsgrad i flera länder medverkar till att åtskilliga arbetare befinner sig i en mycket utsatt situation, vilket aktualiserat behovet av globala ramavtal och internationellt fackligt samarbete. Globala ramavtal är dock otillräckliga om de inte innefattar underleverantörerna eller om produktionen är förlagd till länder utan fackliga rättigheter. Båda dessa svagheter utmärker t ex H & M:s globala ramavtal. Att facklig styrka och organisering spelar stor roll för de globala ramavtalens tillkomst framgår av att den stora majoriteten tecknats i koncerner med hemvist i norra och västra Europa. Till skillnad från i de globala ramavtalen ligger tyngdpunkten i de europeiska ramavtalen inte på fackliga rättigheter utan på omstruktureringar, kompetensutveckling mm. Det är i dessa frågor inte ovanligt att företagen försöker spela ut de anställda på olika orter och i olika länder mot varandra. Utflyttning av produktion till östeuropeiska låglöneländer med låg fackanslutning har inneburit en utmaning inte minst för de tyska facken. Fackförbund som IG Metall har förlorat mycket av sin forna styrka, bl a genom stora medlemsförluster. För att kunna analysera de utmaningar som fackföreningarna möter i en globaliserad värld är det relevant att se på fler dimensioner av facklig styrka än organisationsgraden. Det har föranlett en systematisk genomgång av olika dimensioner av facklig styrka och vad de betyder för att facken ska kunna tillvarata medlemmarnas intressen, exempelvis mobiliseringsförmåga, institutionell styrka, politiskt inflytande och strategisk förmåga.

Publikationer

1. A Kjellberg (2007) "The Swedish Trade Union System in Transition: High but Falling Union Density" i C Phelan (red.) *Trade Union Revitalisation: Trends and Prospects in 34 Countries*. Oxford: Peter Lang, s 259-286. Info: <http://www.peterlang.com/index.cfm?event=cmp.ccc.seitenstruktur.detailseiten&seitentyp=produkt&pk=13613&concordeid=11009>
2. A Kjellberg (2008a) "Ett nytt fackligt landskap bland tjänstemännen: Unionen och Sveriges Ingenjörer". *TAM-Revy* nr 1 2008, s 4-21. Jämförelser görs med Danmark, Norge, Tyskland och Österrike. <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1144977&fileOid=1144984>
3. A Kjellberg (2008b) "Il sistema Ghent in Svezia e i sindacati sotto pressione" *Economia & lavoro* nr 3 2008, s 129-154. Info: <http://www.fondazionebrodolini.it/pubblicazioni/economia-e-lavoro>
4. A Kjellberg (2009a) "The Swedish Model of Industrial Relations: Self-Regulation and Combined Centralisation-Decentralisation" i C Phelan (red.) *Trade Unionism since 1945: Towards a Global History*. Volume 1. Oxford: Peter Lang, s 155-198. Info: <http://www.peterlang.com/index.cfm?event=cmp.ccc.seitenstruktur.detailseiten&seitentyp=produkt&pk=50367&concordeid=11410>
5. A Kjellberg (2009b) "Det fackliga medlemsraset i Sverige under 2007 och 2008". *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 2 2009, s 11-28, <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1415601&fileOid=1530824>
6. A Kjellberg (2009c) "The Swedish Ghent system and trade unions under pressure" *Transfer* nr 3-4 2009, s 481-504, <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1510654&fileOid=1510661>
7. A Kjellberg (2009d) "Fackliga organisationer och industrial relations" i T Berglund & S Schedin (red.) *Arbetslivet*, Lund: Studentlitteratur, s 241-286. Info: <https://www.studentlitteratur.se/#31003>
8. A Kjellberg (2010a) *Växande avgiftsskillnader i a-kassan - ökad social polarisering*. Department of Sociology, Lund University: SSIWM Research Reports 2010:2 <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1473727&fileOid=1486417>
9. A Kjellberg (2010b) *Vilka "hoppade av" a-kassan eller avstod från att gå med? En studie av a-kassornas medlemsras*. Department of Sociology, Lund University: SSIWM Research Reports 2010:3 <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1668584&fileOid=1669879>
10. A Kjellberg (2011a) "The Decline in Swedish Union Density since 2007" *Nordic Journal of Working Life Studies* Vol. 1. Nr 1 (August 2011), s 67-93. E-tidskrift: <http://www.nordicwl.dk/> <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1964092&fileOid=2064087>

11. A Kjellberg (2011b) "Trade Unions and Collective Agreements in a Changing World" i A Thörnquist & Å-K Engstrand (red.) *Precarious Employment in Perspective. Old and New Challenges to Working Conditions in Sweden*. Work & Society. Vol. 70. Bruxelles: Peter Lang, s 47-100. Info:

<http://www.peterlang.com/index.cfm?event=cmp.ccc.seitenstruktur.detailseiten&seitentyp=produkt&pk=62907&concordeid=21730>

12. A Kjellberg (2013a) *Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund*, Department of Sociology, Lund University: SSIWM Research Reports 2013:1

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1545448&fileOid=1545800>

13. A Kjellberg (2013b) "Kan fackets försvagning hejdas - facklig styrka och organisering i en globaliserad värld" i I Lindberg & A Neergaard (red.) *Bortom horisonten: fackets vägval i globaliseringens tid*. Stockholm: Premiss, s 39-89. Info: <http://www.premissforlag.se/bok/bortom-horisonten/>

14. A Bruhn, A Kjellberg, Å Sandberg (2013c) "A New World of Work Challenging Swedish Unions" i Å Sandberg (red.) *Nordic Lights. Work, Management and Welfare in Scandinavia*. Stockholm: SNS, s 126-188. Info: <http://www.sns.se/forlag/nordic-lights-work-management-and-welfare-scandinavia>

15. A. Kjellberg (2013d) *Union density and specialist/professional unions in Sweden*, Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2013:2

<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=3912694&fileOid=3912695&cover=0>

16. A. Kjellberg (kommande bok) *Facklig styrka och organisering i en globaliserad värld*.

Kontaktuppgifter

Anders Kjellberg
Sociologiska institutionen
Box 114
221 00 Lund
Tel 046-222 88 47

E-post anders.kjellberg@soc.lu.se

Hemsida: <http://www.soc.lu.se/anders-kjellberg>

Website: <http://www.soc.lu.se/en/anders-kjellberg>